

**ბიბლიური ტოპოსები, როგორც მარკერები,
ქართლის პირველი ქრისტიანი მეფის „ნიგნის“ პონტაქსტში**

ირინა ნაცვლიშვილი

ფილოლოგიის დოქტორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული
ლიტერატურის ინსტიტუტის მეცნიერი თანამშრომელი
ელ-ფოსტა: inatsvlshvili@yahoo.com
ORCID: 0009-0001-0967-1068

აბსტრაქტი: ბიბლიურ ტოპოსებს შუა საუკუნეების ლიტერატურაში განსაკუთრებული დატვირთვა აქვს. მათი „ცნობადობიდან“ გამომდინარე, ისინი ალუზიურად მიაწვდიდებენ სიმბოლურ კავშირებზე უნივერსალურ სულიერ, მორალურ თუ ესქატოლოგიურ პარადიგმებთან, რის გამოც ავტორისეული თხრობა ტექსტში, რომელიც რეალურ მოვლენებს გადმოგვცემს, ბიბლიურ ტრადიციასთან ერთგვარი დიალოგის სახეს იძენს. ამგვარ კონტექსტში გააზრებული ამბავი ქმნის ტექსტის თავისებურ ქრონოტოპს, რომელიც წარსულის კვლავწარმოებით მას აწმყოსა და მომავალთან აერთიანებს და კოსმიური მნიშვნელობის ქრონოტოპში ჩართვით აღრმავებს ნარატივის ჰერმენევტიკულ ინტერპრეტაციას. აქედან გამომდინარე, ბიბლიურ ტოპოსებს, როგორც მარკერებს, ავტორები ხშირად კულტურული და ეროვნული იდენტობის გამოსახატავადაც იყენებენ.

ამასთანავე, აღსანიშნავია, რომ ბიბლიური ტოპოსების სტრუქტურული, სტილური და ლექსიკური იერსახე, მათი სიცხადე და შესაბამისობა საერთო კონტექსტთან მნიშვნელოვანი მარკერია შუა საუკუნეების ამა თუ იმ ტექსტის რედაქციულ სახესხვაობათა შორის უადრესი, ავთენტური იკითხვისების დასადგენად და, შესაბამისად, გვიანდელი ხელნაწერებით მოღწეული თხზულებების შექმნის კულტურულ-ისტორიული პერიოდის განსასაზღვრად. ამ თვალსაზრისით ჩვენ ყურადღება მივაქცევთ „წმინდა ნინოს ცხოვრების“ ადრეულ რედაქციებში ჩართულ ქართლის პირველი ნათელღებული მეფის, მირიანის, „ნიგნის“, რომელიც წარმართობის დაძლევის ქრისტეს ნათელს ზიარებული კაცის სულიერ აღსარებას წარმოგვიდგენს.

ბოლოდროინდელი კვლევებით სულ უფრო მტკიცდება აზრი, რომ „ქართლის მოქცევის“ შემადგენლობაში ისტორიულ ქრონიკასთან ერთად შეტანილი „წმინდა ნინოს ცხოვრება“ IV საუკუნეში უნდა დაწერილიყო, თუმცა გვიანდელი (X-XIV სს.) ნუსხებით მოღწეული ტექსტი სხვადასხვა ფაქტორის გამო მეტ-ნაკლებად დაზიანებული და სახეცვლილია. თხზულების უძველესი პლასტიკიდან ხელნაწერებს შემოუნახავთ გარდაცვალების ზღვართან მყოფი მირიან მეფის „ნიგნი“, რომელიც ბიბლიური ტოპოსების, როგორც მარკერების, ლექსიკურ-სტილური მახასიათებლებით მიგვაწვდის არა მხოლოდ ტექსტის შექმნის კულტურულ-ისტორიულ ეპოქაზე, არამედ რედაქციული სახესხვაობების ფარგლებში უფრო ძველ, პროტორედაქციასთან მიახლოებულ იკითხვისებზეც.

ქართლის პირველი ნათელღებული მეფის „ნიგნის“ ამ თვალსაზრისით შესწავლამ, რაზეც აქამდე ყურადღება საგანგებოდ არ გამახვილებულა, ცხადყო, რომ პირვანდელი სახე ტექსტს არცერთ ხელნაწერში არ აქვს შენარჩუნებული, თუმცა, ჩვენი დაკვირვებით, ის შატბერდულ რედაქციაში უფრო ავთენტური წყაროდან უნდა მომდინარეობდეს.

საკვანძო სიტყვები: ტოპოსი; ბიბლია; მარკერი; რედაქციული სახესხვაობები.

* * *

ბიბლიურ ტოპოსებს შუა საუკუნეების ლიტერატურაში განსაკუთრებული დატვირთვა აქვს. მათი „ცნობადობიდან“ გამომდინარე, ისინი ალუზიურად მიაწვდიდებენ სიმბოლურ კავშირებზე უნივერსალურ სულიერ, მორალურ თუ ესქატოლოგიურ პარადიგმებთან, რის გამოც ავტორისეული თხრობა ტექსტში, რომელიც რეალურ მოვლენებს გადმოგვცემს, ბიბლიურ ტრადიციასთან ერთგ-

ვარი დიალოგის სახეს იძენს. ამგვარ კონტექსტში გააზრებული ამბავი ქმნის ტექსტის თავისებურ ქრონოტოპს, რომელიც წარსულის კვლავწარმოებით მას აწმყოსა და მომავალთან აერთიანებს და კოსმიური მნიშვნელობის ქრონოტოპში ჩართვით აღრმავებს ნარატივის ჰერმენევტიკულ ინტერპრეტაციას. აქედან გამომდინარე, ბიბლიურ ტოპოსებს, როგორც მარკერებს, ავტორები ხშირად კულტურული და ეროვნული იდენტობის გამოსახატავად იყენებენ, რამდენადაც მათი საშუალებით შესაძლებელი ხდება ერის ისტორიული ტრექტორიის, იდეალებისა თუ საკრალური მისიის წარმოჩენა.

ამასთანავე, აღსანიშნავია, რომ ბიბლიური ტოპოსების სტრუქტურული, სტილური და ლექსიკური იერსახე, მათი სიცხადე და შესაბამისობა საერთო კონტექსტთან მნიშვნელოვანი მარკერია შუა საუკუნეების ამა თუ იმ ტექსტის რედაქციულ სახესხვაობათა შორის უადრესი, ავთენტური იკითხვისების დასადგენად და, შესაბამისად, გვიანდელი ხელნაწერებით მოღწეული თხზულებების შექმნის კულტურულ-ისტორიული პერიოდის განსასაზღვრად. ამ თვალსაზრისით ჩვენ ყურადღება მივაქცევთ ქართლის პირველი ნათელღებული მეფის, მირიანის, „წიგნს“, რომელიც ჩართულია ქართული კულტურისა და ლიტერატურის ისტორიისათვის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ტექსტის, „წმინდა ნინოს ცხოვრების“, ადრეულ რედაქციებში და წარმართობის დაძლევით ქრისტეს ნათელს ზიარებული კაცის სულიერ აღსარებას წარმოგვიდგენს.

მეფის „წიგნი“, თანდართულ „ანდერძთან“ ერთად, თხზულების საერთო კონცეფციიდან გამომდინარე, თავისი უმთავრესი სათქმელის გადმოსაცემად ქრისტიანულ სახისმეტყველებას ეფუძნება. შესაბამისად, მასში უხვად გვხვდება ტოპოსები, ე.წ. საერთო ადგილები ბიბლიურ ტექსტთან და სააზროვნო მოდელებთან.

„და იყო ჟამსა მას, რომელსა მოივსენა უფალმან ქუეყანაჲ ესე ჩრდილოჲსაჲ, დაბნელებული ცოდვითა და სავსე ცთომითა ეშმაკისაჲთა, ვიყვნით ჩუენ ვითარცა ცხოვარნი კლვადნი“ (მოქცევაჲ ქართლისაჲ, 1964: 157), – ამ ფრაზით შემოდის მკითხველის ცნობიერებაში ნათელღებული მეფის „წიგნი“ „წმ. ნინოს ცხოვრების“ შატბერდული რედაქციიდან. შემთხვევითი არ უნდა იყოს, რომ ტექსტი ჟამზე, დროზე, მითითებით იწყება. ამგვარი მითითებით იწყება ბიბლიაც: „დასაბამად ქმნნა ღმერთმან ცაჲ და ქუეყანაჲ“ (დაბ. 1,1). ეს დასაბამი არის აბსოლუტური საწყისი, საიდანაც ისტორიული დრო აითვლება. კაცობრიობის ესა თუ ის მოვლენა სწორედ ამ ისტორიულ დროში ხდება და ღვთაებრივ ღირებულებას იძენს, რადგან ტრანსცენდენტულ, ისტორიულ დრომდე ზედდროულად, მარადიულად არსებული ღვთის ჩანაფიქრის სხვადასხვა ეტაპია, რომელთაგან თითოეული განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა. „ყოველთათჳს ჟამი არს და ჟამი ჩანს ყოვლისა საქმისა ცასა ქუეშე“, – გვამცნობს ეკლესიასტე (ეკლ. 3,1). და ვინაიდან „ჟამი არს შობისაჲ და ჟამი სიკუდილისაჲ“ (ეკლ. 3,2), მირიანის მეფობის დროს ქართლის ცხოვრებაში დგება ღვთიური ჩანაფიქრის აღსრულების ერთი კონკრეტული ეტაპი, როცა უნდა დაიძლიოს „ჟამი სიკუდილისა“, ანუ წარმართული წარსული, და დადგეს ჟამი ქართველთა სულიერი შობისა.

მირიანის „წიგნიდან“ დამონმებულ კონტექსტთან დაკავშირებით, აღსანიშნავია, რომ მასში ქართლის სახელდება „ჩრდილოს ქვეყნად“ „წმინდა ნინოს ცხოვრების“ უძველესი რედაქციებიდან მხოლოდ შატბერდულს შემოუნახავს. ამგვარი სახელდება, ცხადია, არა გეოგრაფიულად განპირობებულ მოცემულობას, არამედ სიმბოლურ გააზრებას ემყარება და ნათლისა და ბნელის ბიბლიურ ტოპოსს უკავშირდება, რომელიც ქართლის მოქცევასთან მიმართებით უფრო ხილულად წარმოდგება შატბერდულივე რედაქციის „წიგნზე“ დართულ მეფის „ანდერძში“ – მირიანი მიმართავს თავის მემკვიდრეს: „აჰა ესერა შეიცვალა ბნელი ჩუენი ნათლად და სიკუდილი ჩუენი ცხორებად“ (მოქცევაჲ ქართლისაჲ, 1964: 162-163).

„ბნელი და ნათელი“, რომელთა შესახებ საუბრითაც იწყებს ქართლის მეფე ვაჟის დარიგებას, ის უმთავრესი მსოფლმხედველობრივი ანტინომიაა, რომელიც დასაბამიდან დასასრულამდე გასდევს მთელ ბიბლიურ ისტორიას. ადამიანის ცხოვრებაც ბნელისა და ნათლის მუდმივი კონფლიქტის ფონზე წარიმართება, ხოლო სიკვდილ-სიცოცხლეს მათ შორის გაკეთებული არჩევანი განაპირობებს. სწორედ ქრისტეს რწმენამ და ნათელთან ზიარებამ შეუცვალა ქართლის მოსახლეობასაც ბნელი ნათლად, რასაც მირიანის „ანდერძის“ შატბერდულ რედაქციაში მოსდევს სინონიმური მნიშვნელობის ანტინომიური წყვილი: „სიკვდილი – ცხორება“ (ჭელიშურ რედაქციაში ამის სანაც-

ვლოდ წერია: „მწუხარება ჩუენი სიხარულად საუკუნოდ“ (მოქცევაჲ ქართლისაჲ, 1964: 162), ხოლო სინურში, როგორც ჩანს, ტექსტი აზრობრივად სათანადოდ გამართული არ არის. აქ ვკითხულობთ: „სიქადული ჩუენი ცხორებად“ (ალექსიძე, 2007: 56)).

ანტინომიური წყვილების სიმრავლით გამოირჩევა მირიანის „წიგნის“ კიდევ ერთი ეპიზოდი, რომელშიც წარმართული ქართლის სურათს ნინოს ღვაწლის გააზრების ფონზე ქვეყნის მკვიდრთა სულიერ ფერისცვალებაზე მითითება ცვლის და რომელსაც არაერთმა მკვლევარმა მიაქცია ყურადღება:

„ხოლო ოდეს მოიწია ჟამი და მოვიდა ნეტარი ესე დედაკაცი, მოციქული და მახარებელი ძისა ღმრთისაჲ, წმიდაჲ ნინო, პირველ ვითარცა ტყუე, ვითარცა უცხოჲ და ვითარცა მწირი, ვითარცა შეუწევნელი, ვითარცა უსმი და უტყვ, რომელიცა ან მექმნა ჩუენ ტყუე იგი დედოფალ, უცხოჲ იგი – დედა, შეუწევნელი – შესავედრებელ ყოველთა, და უტყვ იგი – ქადაგ ძლიერ და მეცნიერ დაფარულთა ჩემთა გულის სიტყუათა“ (მოქცევაჲ ქართლისაჲ, 1964: 158).

აღსანიშნავია, რომ ნინოს მოსვლა ქართლში, როგორც „მოციქულისა და მახარებლისა ძისა ღმრთისა“, **მხოლოდ შატბერდულ რედაქციაშია აქცენტირებული**. ასევე, **ანტინომიურ წყვილთა შორის მხოლოდ ამავე ნუსხაში გვხვდება „უცხო – დედა“**. ჭელიშურ და სინურ რედაქციებში ეპითეტი „უცხო“ პირდაპირ ებმის შემდგომ წყვილს და თავად სიმბოლური ანტონიმის გარეშე რჩება. ჩვენი აზრით, ანტინომია „უცხო – დედა“ აუცილებლად უნდა ყოფილიყო თავდაპირველ ტექსტში, ვინაიდან მის გარეშე ირლვევა არა მარტო ეპიზოდის სტრუქტურა, არამედ მხატვრული ჩანაფიქრიც. ამასთან, როგორც, შემჩნეულია სამეცნიერო ლიტერატურაში, ნინოს მხატვრული სახე „მოქცევაჲ ქართლისაჲს“ ტექსტში დიდწილად უკავშირდება მარიამ ღვთისმშობელს. მარიამი განკაცებული უფლის დედაა და, ამდენად, ქრისტეს შობით შესაძლებელს ხდის გამოხსნის საკრალური შინაარსის განხორციელებას. ამ თვალსაზრისით, წმ. ნინოც ქართლისთვის ღვთისმშობლის ნაცვალია. ის, როგორც თავის გულში მატარებელი ჭეშმარიტი ღვთის სიტყვისა, აზიარებს მასთან წარმართ ქართველობას და ამით შესაძლებელს ხდის მათ სულიერ გამოხსნას. საინტერესოა ერთი სახარებისეული დეტალიც. ჯვარცმულმა „იესო ვითარცა იხილა დედაჲ თჳსი და მონაფე იგი, რომელი უყუარდა, წინაშემდგომარენი, ჰრქუა დედასა თჳსსა: დედაკაციო, აჰა ძე შენი!“ და მერმე მონაფესა მას ჰრქუა: „აჰა, დედაჲ შენი!“ და მიერიოგან წარიყვანა იგი მონაფემან მან თჳსთა თანა“ (იოან. 19, 26-27). ამ ეპიზოდის შესახებ საღვთისმეტყველო ლიტერატურაში შენიშნულია: „Иисус призывает Её к новому материнству, которое и станет отныне её назначением в народе Божиим“ (Словарь Библейского Богословия, 1998: 547). ვფიქრობთ, ამის კვალობაზე უნდა გაცნობიერდეს ქართველთათვის „დედად“ ქცევა წმ. ნინოსიც, რომელიც, თავის მხრივ, მათ ხდის უფლის ერად. ნინოს „დედობას“ რ. სირაძე უკავშირებს იმ ფაქტსაც, რომ ის ემსგავსება „ადგილის დედას“ (სირაძე, 1997: 106). ჩვენი აზრით, საინტერესო შეიძლება იყოს კიდევ ერთი ნიუანსიც: წმ. ნინო მოციქულთა სწორია; მას ქართლში სწორედ მოციქულებრივი მისია აკისრია; პავლეს ეპისტოლეებში მოციქულთა ღვაწლი და შრომა შვილთა მიმართ დედობრივ მზრუნველობასთან არის შედარებული: „და ესალა ჳელ-გუენიფების, და თუმცა რადმე-გიმიძიმეთ, ვითარცა ქრისტეს მოციქულთა, არამედ ვიქმნენით ჩუენ მშჳდ და მყუდრო თქუენ შორის, ვითარცა მზრდელი რაჲ ჰფუფუნებს თჳსთა შვილთა“ (1 თეს. 2,7); უფრო მეტიც, პავლე, როგორც მოციქული, სხვათა მოქცევას ჭეშმარიტების გზაზე ადარებს დედის მიერ შვილთა შობას ტანჯვითა და ტკივილით: „შვილნო ჩემნო, რომელთათჳს კუალად მელმის, ვიდრემდე გამოიხატოს ქრისტე თქუენ შორის“ (გალ. 4,19). ე.ი. პავლე მოციქულის მიხედვით, მოციქულებრივი მისია დედობრივ ინსტინქტებს ეფუძნება. ვფიქრობთ, ნინოს სახე ამის კვალობაზეც შეიძლება გაცნობიერდეს, როგორც „დედა“.

მირიანის „წიგნის“ პოეტიკაში ყურადღებას იპყრობს შესანიშნავი მხატვრული სახე წმინდა ნინოს გარდაცვალებისა: „...შეჰვედრა სული თჳსი უბიწოჲ ჳელთა დამბადებელისა თჳსისათა... და ყოველი ნათესავი ჩრდილოისაჲ აღივსო მწუხარებითა, რამეთუ აღმო-ოდენ-სრულ იყო მზჳ სიმაართლისაჲ და მო-ოდენ-ფენილ იყო ჭეშმარიტი და დაფარა ღრუბელმან წმიდაჲ ნინო“ (მოქცევაჲ ქართლისაჲ, 1964: 160-161). ღრუბელს ბიბლიაში სიმბოლური დატვირთვა აქვს: ის, როგორც ღვთის თანადასწრების, მისი გარეგნული საბურველისა თუ დიდების ნიშანი, ჯერ კიდევ ძველ აღთქმაში ჩნდება და მნიშვნელობას ახალშიც ინარჩუნებს. აღდგომიდან მე-40 დღეს მონაფეებთან საუბრის

შემდეგ იესო ქრისტე „ამაღლდა, ხედვიდეს რაჲ იგინი და ღრუბელმან შეინყნარა იგი თუალთაგან მათთა“ (საქმე 1,9). ეს სახე მორწმუნეთა ესქატოლოგიური მოლოდინის არქეტიპად იქცა. პავლე მოციქული სწერს თესალონიკელებს: „და მაშინლა ჩუენ, ცხოველნი ესე, რომელნი დაშთომილ ვიყვნეთ, მათ თანავე აღვიტაცნეთ ღრუბლითა შემთხუევად უფლისა ჰაერთა ზედა და ესრეთ მარადის უფლისა თანა ვიყოფვოდეთ“ (I თეს. 4,17). ფვიქრობთ, წმინდა ნინოს „ღრუბლით დაფარვა“ მირიანის „წიგნშიც“ სწორედ ბიბლიურ წყაროთა კვალობაზე უნდა გაშინაარსდეს, როგორც გარდაცვალება, მიწიერი ცხოვრებიდან უფლის სულიერ სამოთხეში გადანაცვლება, მარადიული თანამყოფობა ღმერთთან. აღსანიშნავია, რომ „ცხოვრების“ ჭელიშურ და სინურ რედაქციებში წმინდა ნინოს გარდაცვალების მირიანისეული ინტერპრეტაცია განსხვავებულად არის წარმოდგენილი; კერძოდ, „ღრუბელს“ ერთვის მსაზღვრელი „ზამთრისამან“ („ღრუბელმან ზამთრისამან“), რომელიც, მიუხედავად იმისა, რომ შესაძლოა წმინდანის გარდაცვალების სეზონურ პერიოდზე მიაწინებდეს, ჩვენი აზრით, ავთენტურ ტექსტში არ უნდა ყოფილიყო, ვინაიდან არღვევს წმ. ნინოს ამაღლების სიმბოლური სურათის ლოგიკას, აფერმკრთალებს „ღრუბლით დაფარვის“ მნიშვნელობას და შემდგომი ხანის რედაქტორ-გადამწერებს უნდა ეკუთვნოდეს.

ჩვენი კვლევისთვის საინტერესო პასაჟების მოხმობა მირიანის „წიგნიდან“ მრავლად შეიძლება, მაგრამ მათი სრულად წარმოდგენა სცდება ერთი სტატიის ფარგლებს, თუმცა, არ შეიძლება არ განვიხილოთ ტექსტის ბოლო ეპიზოდი, რომელშიც მეფე, ბიბლიური სახისმეტყველების კვალობაზე, უფლისწულს ცხადად წარმოუჩენს წარსულის დაძლევის გზით მოპოვებული აწმყოს სიკეთეს და მომავალში ამ სიკეთის შენარჩუნებისათვის სულიერი მღვიძარებისაკენ მოუწოდებს:

„აჰა ესერა შეიცვალა ბნელი ჩუენი ნათლად და სიკუდილი ჩუენი ცხორებად. აწ სადაცა ჰპოვე ქუეყანასა შინა შენსა ვნებასა იგი ქართლისანი მაცთურნი კერპნი, ცეცხლითა დაწუნ და ნაცარი მათი შეასუ მათ, ვინც მათ ეგლოვდის, და ესე ამცენ შვილთა შენთა, რამეთუ მეც ვიცი იგი, მსრწაფლ კავკასიათა შინა ვერ დაიღვინან. ხოლო შენ ესრე ჰყოფდ: თავი შენი შეჰვედრე სუეტსა მას ზეგარდამოდიდებულსა და პატიოსანსა ჯუარსა, ცათა შინა ჩინებულსა და იყავნ შენი მისლვაჲ მიწად ძილად საუკუნოდ სარწმუნოებასა ზედა წმიდისა სამებისასა. ამენ“ (მოქცევაჲ ქართლისაჲ, 1964: 162-163).

დამოწმებული კონტექსტის საწყისი ფრაზის შესახებ ზემოთ უკვე ვიმსჯელებთ. რაც შეეხება დანარჩენს, უპირველეს ყოვლისა, ყურადღებას იქცევს „მაცდური“ კერპებისადმი დამოკიდებულება. ამ თვალსაზრისით ბიბლია, ცხადია, უხვ მასალას გვაძლევს, მაგრამ მირიან მეფის სახელით მოღწეული ტექსტის ან ნაწილის უშუალო პირველწყარო გამოსვლათა წიგნის ის ეპიზოდი უნდა იყოს, როცა სინის მთიდან დაბრუნებული, სჯულის ფიცრებით ხელდამშვენებული მოსე ებრაელთა მიერ გამოდნობილ კერპს – ხბოს – იხილავს, დაწვავს მას, „შთააბნევს“ წყალში და შეასმევს „ძეთა ისრაჴლისათა“ (გამ. 32,20). საინტერესოა, რომ ეს, ჩვენი აზრით, უძველესი პლასტი **არც ჭელიშურ და არც სინურ რედაქციებს არ შემოუნახავთ**. სინურში ტექსტის ბოლო ნაწილი საკმაოდ გაუმართავია, რაც, როგორც ჩანს, დაზიანებული დედნით სარგებლობის შედეგია, ჭელიშური კი, ალბათ, ამ ნაწილში ასევე დაზიანებული დედნიდან უნდა მომდინარეობდეს, ვინაიდან მირიანის მიერ კერპთა დაწვის მოთხოვნის ეპიზოდი აქ შეცვლილია უფრო ვრცელი, სავარაუდოდ, შედარებით გვიანდელი ჩანართით; მაგრამ, სამაგიეროდ, ჭელიშურ რედაქციაში ვაჟისადმი მირიანის მიმართვის ემოციურ-სტილური თავისებურება, რითაც ის სხვაობს შატბერდული და სინური რედაქციების შესაბამისი, უფრო ოფიციალური ტონით აღბეჭდილი ტექსტებისგან („ხოლო შენ ესრე ჰყოფდ“), მას მეტად აახლოებს ბიბლიურ-ეპისტოლურ დისკურსთან. ჭელიშურ რედაქციაში ვკითხულობთ: „ხოლო შენ ფრთხილ იყავ, შვილო საყუარელო, რევ, ვითარცა უწყებულ ვართ წმიდისა და ნეტარისა დედისა ჩუენისა ნინოჲსგან, მცნებანი მისნი დაიმარხენ და თავი შენი შეჰვედრე სუეტსა მას ზეგარდამოდიდებულსა და ჯუარსა პატიოსანსა და იყავნ განსვლაჲ შენი ამიერ სოფლით სარწმუნოებასა ზედა წმიდისა სამებისასა, მშვდობაჲ შენდა!“ (მოქცევაჲ ქართლისაჲ, 1964: 163). მიუხედავად იმისა, რომ მირიანის „წიგნ-ანდერძში“ ქრისტიანობის საკუთრივ ქართულ რეალიებზეა ყურადღება გამახვილებული – ნეტარი დედა-ნინოს ქადაგებაზე, ცხოველ სვეტსა და სხვ., თავისი ფორმითაც და შინაარსითაც ეს მიმართვა მოგვაგონებს პავლე მოციქულის ტიმოთეს მიმართ II ეპისტოლეს ტექსტს: „ხოლო შენ ფრთხილად იყავ ყოველსა შინა, ძვრსა იხილევდ, საქმე ქმენ მახარებლისაჲ, მსახურებაჲ

შენი კეთილად აღასრულე“ (II ტიმ. 4,5). აღსანიშნავია, რომ მირიანი „მინად მიქცევის“ წინ არიგებს ასე თავის ვაჟს. მინიერი ცხოვრების აღსასრულისა და „მიქცევის“ მომლოდინეა ამ ეპისტოლეს დაწერისას პავლე მოციქულიც. ის ამბობს: „ღუაწლი კეთილი მომიღვანებეს, სრბაჲ აღმისრულებიეს, სარწმუნოებაჲ დამიმარხავს. ამიერითგან მიმელის მე სიმართლისა იგი გვრგვნი, რომელი მომცეს მე უფალმან მას დღესა შინა, მართალმან მან მსაჯულმან, არა ხოლო თუ მე, არამედ ყოველთა, რომელთა შეიყუარეს გამოჩინებაჲ მისი“ (II ტიმ. 4,7-8). მართალია, ამის შესახებ თავის „წიგნ-ანდერძში“ ასე დაბეჯითებით არ საუბრობს მირიანი, მაგრამ ის, რასაც იგი ესოდენ თავმდაბლად გვიამბობს, სწორედ „კეთილი ღვანლის მოღვანებაჲ“, „სრბის აღსრულებაჲ“, ჭეშმარიტი სარწმუნოების „დამარხვის“ ცხადყოფაა. ყოველივე ამის შედეგად, პავლე მოციქულივით, ქართლის პირველი ქრისტიანი მეფეც უკანასკნელ დღეს უფლისგან მართალთა თანა შერაცხვას ელის.

ბოლოდროინდელი კვლევებით სულ უფრო მტკიცდება აზრი, რომ „ქართლის მოქცევის“ შემადგენლობაში ისტორიულ ქრონიკასთან ერთად შეტანილი „წმინდა ნინოს ცხოვრება“ IV საუკუნეში უნდა დაწერილიყო, თუმცა გვიანდელი (X-XIV სს.) ხელნაწერებით მოღწეული ტექსტი სხვადასხვა ფაქტორის გამო მეტ-ნაკლებად დაზიანებული და სახეცვლილია. თხზულების უკანასკნელი ნაწილი – მირიანის „წიგნი“, თანდართულ „ანდერძთან“ ერთად -ქართველთა განმანათლებლის „ცხოვრების“ არქიტექტონიკის უმნიშვნელოვანესი და, შესაბამისად, უძველესი ნაწილია, რომელიც ბიბლიური ტოპოსების, როგორც მარკერების, ლექსიკურ-სტილური მახასიათებლებით მიგვანიშნებს არა მხოლოდ ტექსტის შექმნის კულტურულ-ისტორიულ ეპოქაზე, არამედ რედაქციული სახესხვაობების ფარგლებში უფრო ძველ, პროტორედაქციასთან მიახლოებულ იკითხვისებზეც.

ქართლის პირველი ნათელღებული მეფის „წიგნის“ ამ თვალსაზრისით შესწავლამ, რაზეც აქამდე ყურადღება საგანგებოდ არ გამახვილებულა, ცხადყო, რომ პირვანდელი სახე ტექსტს არცერთ ხელნაწერში არ აქვს შენარჩუნებული, თუმცა, ჩვენი დაკვირვებით, ის შატბერდულ რედაქციაში უფრო ავთენტური ან მასთან მიახლოებული წყაროდან უნდა მომდინარეობდეს, თუმცა ზოგიერთ შემთხვევაში სავარაუდო დედანთან მეტ სიახლოვეს შეიძლება უფრო გვიანდელი რედაქცია, ჭელიშური, ამჟღავნებდეს.

გამოყენებული წყაროები და ლიტერატურა:

ალექსიძე, ზ. (რედ.). (2007). *„მოქცევაჲ ქართლისაჲ“*: ახლად აღმოჩენილი სინური რედაქციები. თბილისი: საქართველოს საპატრიარქო.

მოქცევაჲ ქართლისაჲ. (1964). ი. აბულაძე (რედ.), *ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები* (ტომი I). თბილისი: საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა.

სირაძე, რ. (1997). *„წმიდა ნინოს ცხოვრება“ და დასაწყისი ქართული აგიოგრაფიისა*. თბილისი.

Леон-Дюфур, К. (Ред.). (1998). *Словарь Библейского Богословия*. Киев-Москва: „Кайрос“.